

Az alázatos orgonista

A nagyvárosi plébániatemplomok orgonáit megszólaltatók között nem ritkán találni olyanokat, akik az evangéliumi egyszerűséget zenei áttételezésben úgy értelmezik, hogy minél kevesebb hangzást fognak balkézzel, mialatt a jobbkez mutatója meg egy-két társa követi a dallamot; ugrándozva, ha a hangok nem egymás mellett következnek a billentyűsoron, vagy lágy átmenettel, ha az orgonista szerencséjére sorban követik egymást. Ennek a módszernek világi zenélésben komoly hagyományai vannak, s nem csoda, ha ez utat talált magának a templomokba is.

Sajtótörténeti érdekesség, miszerint az 1920-as években a skandináv országokban ötven éves múlta tekintett vissza az a képes családi újság, amely ily módszerrel élve, a kották helyett betűket s alattuk a négy alapfogás helyett számokat alkalmazva ígérte olvasóinak, hogy egyetlen óra leforgása alatt a kottát nem olvasókat is zongoraművészekké (harmónium-, orgona-, stb.) képezi át, csak nyissák föl a zongora födelét, a kottatartóra állítsák az újságot természetes pozitúrában, vagyis a betűk-számok fölfelé nézzenek és ne lefelé, aztán kezdjenek neki a műveletnek, első alkalommal lehetőleg olyankor, amikor nincs senki hallótávolságon belül. Ha ez utóbbi föltétel teljesül, annál nagyobb lesz a családtagok meglepetése, amikor majd karácsony estéjén a zongoraművészetben eddig kiképzetlennek hitt családtag a pianínó mellé perdül és intonálja, majd kíséri az *Oh, Tannenbaum* vagy a *Stille Nacht* kezdetű dalokat. Ez a heti családi lap nem más, mint Áller (mindenre) Képes Családi Lapja és 1924–1927 között négy éven át magyar változatban is megjelent. Koppenhága egyik külvárosában nyomtatták a színes képekkel, tarka képregényekkel bővelkedő, nagyalakú, karácsonyi és húsvéti ünnepek kivételével mindig negyven oldalas füzeteket, a magyar családok „öröme”, az akkori popkultúra terjesztésére.

A sajtótörténeti kitérő után az alapgondolathoz visszatérve, e fogásos módszer alkalmazói rossz terepen érvényesítik az evangéliumi egyszerűséget, azt a felszólítást, hogy „legyetek olyanok, mint a gyermekek”. Ehelyett szorgalmasan és rendszeresen gyakorolniuk kellene, hiszen orgonajátékuk célja elsődlegesen az istentisztelet szebbé, ünnepélyesebbé, nem pedig zeneileg laposabbá tétele.

A nagyvárosi plébániatemplomok orgonái mellett azonban számosan ülnek olyanok is, akik szorgos gyakorlás révén valóban az orgonaművészet szabályai szerint művelik a szent zenét. Egyesek lelkiismereti kötelességnek érzik, és ez dicsérendő! Mások azonban zenei ambícióktól fűtve öntudattal fogadják a művészetüket megillető dicséretet, s ha az elmarad, nem röstellik fölhányortgatni a publikum hálátlanságát, mintha a hívek a vasárnapi misére az ő orgonatermelésük miatt járnának. Ezek az öntudatos orgonisták szívleljék meg a következő esetet, amely a domonkos-rendi boldogok és szentek élettörténeteit tartalmazó sorozat májusi kötetének elején olvasható.

Boordeaux francia város dominikánus konventjében 1638. május elsején halt meg Grégoire de Mons szerzetespap, aki alázatosságával vált nevezetessé.

Amikor fiatalemberként a prédikáló testvérek közé lépett, családi háttéréről hallgatott. Az előjárók egyszerű feladatokkal látták el, ő pedig lelkesen mosta a kolostor kerengőjének századok alatt simára csiszolt kőveit, súrolta a kórus deszkapadlóját, s az ünnepélyes istentiszteleteken taposta az orgona fújtatóját. Már több éve nagy buzgalommal látta el a fújtatói tisztet, amikor a szépséges *Assumptio* ünnepének vigíliáján a kolostor fizetett, hivatásos orgonistája nem érkezett meg a vesperásra. Grégoire, a Szűzanya iránti tiszteletben jeleskedve, lehetetlennek tartotta, hogy Szűz Mária diadalának ünneplésekor hallgasson az orgona, s előljáróját arra kérte, hogy jelöljön ki más személyt a fújtatásra, ő pedig megpróbál játszani, illetve kíséri a vesperást. Grégoire felült az orgonapadra s a közösség tagjai nem vették észre a cserét, sőt úgy találták, hogy a *Magnificat* alatt az orgonista valósággal felülmúlta önmagát. Ekkor érkezett meg a fizetett orgonista, elképedve hallgatta a harmóniák gazdagságát, az akkorok nemességét, a zene művészi tökélyét. Méginkább meglepődött, amikor az orgona mellett az évek óta fújtató testvért látta, aki szemmel láthatólag elemében volt, csak éppen az orgonista szakmabeli tekintete zavarta. A vesperás után a prédikáló testvérek vallatóra fogták rendtestvérüket, akiről megtudták, hogy zenész-familiából származik, apja II. Fülöp spanyol király (1556–1598) udvari orgonistája volt és fiát kisgyermekként bevezette az orgonajáték titkaiba.

A szerény szerzetesről később még az is kiderült, hogy kiváló latinista és ekkor előljárói parancsára pappá szenteltette magát. Az alázatos orgonista szerzetes a művészi eredményeiket önmaguknak tulajdonító orgonistákat egyszerre inti zenei talentumaik kamatoztatására és arra, hogy az istentisztelet szolgálatába állított képességüket ingyen kapták, ajándék gyanánt, odafentről.

Török József

Guzsik Tamás

(1947–2002)

Idén június 11-én lesz egy esztendeje annak, hogy alig 55 évesen meghalt Guzsik Tamás Ybl-díjas építész. Bár egyéniségéről legszebben azok a tanulmányai beszélnek, melyek közül néhányat a *Magyar Egyházzene* olvasói is ismerhetnek, most mégis —részint halálának első évfordulója kapcsán, részint pedig a Társaság idején, „Egyházzene és liturgikus tér” című konferenciájához kötődően— különösen időszerű gazdag életútjából két mozzanatot kiemelve röviden megemlékeznünk róla.

A BME Építész Karának egyetemi oktatójaként legendás liturgiátörténeti előadásairól ismerhették őt legtöbben; ezek Budapest-szerte híresek voltak, és nem csupán az építészhallgatók körében. Előadásain a keresztény liturgiák történetét *formai* megközelítésből, a különböző rítusok szerint a liturgiának épített szent terek funkcióinak elemzésével mutatta be, melyek a liturgikus hagyományok gazdag sokféleségét tükrözik (nem pedig a megszokottabb, a litur-